

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1958

ANDRA KAMMAREN

Nr 4

5 — 8 februari

Debatter m. m.

Onsdagen den 5 februari

Sid.

Svar på frågor av:

herr Jönsson i Jämtlands Sikås ang. störningarna vid radiosändarstationen i Brattåsen från utländska sändare	3
herr Nihlfors ang. övergång till s. k. sommartid	4

Interpellationer av:

herr Svensson i Krokstorp ang. omorganisation av bidrags- och låneverksamheten till fiskarbostäder m. m.	7
herr Jansson i Aspeboda ang. ändrade anvisningar om avdrag för kostnader för resor med egen bil	8
herr Eriksson i Bäckmora om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för Norrland	10
herr Östlund ang. de kompletterande undersökningarna rörande hangarfrågan för en helikopter i Storuman	10
herr Olofson ang. gränsdragningen mellan arbetstagare och egen företagare i fråga om försäkringsskydd	11
herr Eliasson i Stockholm ang. kontroll av vid operation använda dukar och instrument	12
herr Gustafsson i Skellefteå ang. obunden räntesats å statliga tertiär- och egnahemslån, som utlämnas efter den 1 juli 1958	14
herr Helén ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd m. m. .	15
Återtagande av motion	17

Lördagen den 8 februari

Interpellation av herr Onsjö ang. förhandlingar på partiledarplanet i syfte att söka uppnå enighet om riktlinjerna för den framtida politiken	19
Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning	22

Onsdagen den 5 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 24, den 25, den 26 och den 29 nästlidna januari.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman J. W. Pettersson, Norregården, Sävsjö, som jag känner och behandlar, är sängliggande sjuk i influensa och på grund därav oförmögen detaga i riksdagsarbetet från och med den 1/2 till och med den 13/2 1958, vilket härmed på heder och samvete intygas.

Sävsjö den 31 januari 1958

Gunnar Werdenfels
provinsialläkare

Kammaren beviljade herr Pettersson i Norregård ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 1 till och med den 13 innevarande månad.

§ 3

Svar på fråga ang. störningarna vid radiosändarstationen i Brattåsen från utländska sändare

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Jönsson har frågat mig, om jag vill ta initiativ till att framställning från svensk sida göres i syfte att eliminera de störningar, som den nyuppförda radiosändarstationen i Brattåsen i närheten av Östersund se-

dan en längre tid varit utsatt för från utländsk sändare.

Jag kan först meddela, att telestyrelsen tidigare varit i kontakt med utländska myndigheter i frågan. Dessa framstötter har dock hittills icke lämnat något resultat. För egen del är jag beredd att noggrant pröva de möjligheter som kan finnas att eliminera ifrågavarande störningar.

Slutligen vill jag erinra om att telestyrelsen, bl. a. med hänsyn till störningarna, på ett tidigt stadium givit lyssnarna inom östersundsområdet möjlighet även till FM-mottagning. Av samma anledning fortsätter tills vidare sändningarna över den gamla stationen i Östersund på dess egen frekvens.

Vidare anförde

Herr JÖNSSON i Jämtlands Sikås (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga.

Svaret är kort och icke så detaljrikt, men det innehåller en klar utfästelse om att alla möjligheter skall prövas för att eliminera ifrågavarande radiostörningar. Detta kan kanske vara en viss tröst för oss som väntar på bättre mottagningsförhållanden inom detta stationsområde. Men nu är det så, att vi har länge väntat på att få en sådan förbättring, som är synnerligen nödvändig åtminstone för de delar av området som är belägna på längre avstånd från Östersund. Redan 1950—1951 anslogs medel för byggandet av en ny radiostation i Östersunds-området, eftersom den gamla stationen icke fyllde de krav på goda

Svar på fråga ang. övergång till s. k. sommartid

mottagningsförhållanden som man hade rätt att ställa. Först den 7 mars i fjol, alltså 1957, var den nya stationen färdig för invigning, och den hade då kostat 6 miljoner kronor. Det var givetvis med rätt stora förväntningar som jämtar och härjedalingar emotsåg att den nya stationen skulle träda i funktion, i förhoppning om att äntligen få goda mottagningsförhållanden, men resultatet blev inte riktigt vad man hade tänkt sig. På den nya våglängden, 417 meter, fanns det andra sändare som störde stationens utsändningar — bl. a. var det, enligt vad som uppgivits, fråga om en östlig störningssändare. På många orter blev mottagningsförhållandena under den bästa radiotiden, alltså efter kl. 18.00, mycket försämrade. Särskilt har detta varit fallet i vissa delar av Härjedalen och de delar av Jämtlands län som inte ligger i omedelbar närhet av Östersund. Det är emellertid just inom dessa områden, som är en utpräglad glesbebyggelse, som radion fyller ett mycket stort behov. Men det är inte så särskilt uppbyggligt att lyssna på radio under dåliga mottagningsförhållanden. Samtidigt kan befolkningen i dessa områden konstatera att man från statsmakternas sida offerar ganska stora belopp på att utbygga TV-anläggningar och förbättra mottagningsförhållandena för de större tätorternas folk. Det är därför inte underligt att man känner sig missgynnad. Det har också nyligen företagits en höjning av licensavgiften, och den gäller för alla. Då anser man sig med fog kunna framställa berättigade krav på att med det snaraste få till stånd en förbättring av mottagningsförhållandena.

Det är detta som har varit bakgrunden till min fråga till kommunikationsministern. I slutet av det svar, som kommunikationsministern här lämnat, gör han ett uttalande som jag skulle vilja särskilt understryka. Han säger att man tills vidare skall fortsätta sändningarna över den gamla stationen i Östersund på dess egen frekvens. Jag vill hoppas,

att detta inte endast skall vara tills vidare. Jag vill att det skall fortgå ända tills den nya stationen sänder störningsfritt. Den gamla stationen i Östersund är för många en hjälp, när störningarna sätter in, men dess placering på det maritima bandet gör att den inte kan utnyttjas på många nyare radioapparater. Annars har faktiskt — vilket jag tycker är ganska tråkigt — den gamla stationen större räckvidd än den nya under nuvarande störningsförhållanden, trots att den senare stationen är betydligt starkare.

Herr talman! Detta var vad jag ville anföra i anledning av svaret på min fråga, och jag ber att än en gång få tacka för det. Min vetskap om kommunikationsministerns kännedom om radions betydelse för glesbygdens befolkning gör att jag fäster stor vikt vid hans löfte att noggrant pröva de möjligheter som finns. Min förhoppning är att statsrådet skall lyckas hävda den nuvarande våglängden, 417 meter. Skulle inte det lyckas, får jag tillfälle att återkomma senare här i kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. övergång till s. k. sommartid

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, erhöil på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Nihlfors har frågat mig, om jag vill medverka till att åtgärder vidtages i vårt land liksom enligt uppgift nu i år i Norge för att övergå till s. k. sommartid.

I anledning av frågan vill jag meddela följande.

Gällande bestämmelser om beräkning av tid i rättsligt och borgerligt hänseende i vårt land finns i en kungörelse den 16 juni 1899 angående antagande av ny för alla orter inom riket gemensam tidsberäkning.

Våren 1916 enades de tre skandina-

Svar på fråga ang. övergång till s. k. sommartid

viska regeringarna om införande av sommartid under samma år. Som motiv för införande av sommartid åberopades bl. a. »möjligheten till minskning av kostnaderna för belysning därigenom att arbetstiden skulle komma att förläggas till en ljusare tid av dygnet». För Sveriges del meddelades bestämmelser om övergång till sommartid i en kungörelse den 12 maj 1916 angående tillfällig förändring i gällande tidsberäkning. Enligt kungörelsen skulle tiden vara en timme före den normala fr. o. m. den 15 maj t. o. m. den 30 september 1916.

Vid 1917 års riksdag väcktes en motion om att sommartid *inte* skulle tillämpas nämnda år och att 1916 års kungörelse således inte skulle förnyas 1917. Motionen tillstyrktes enhälligt av vederbörande riksdagsutskott. Som skäl mot ett förnyat införande av sommartid åberopade utskottet bl. a., att tillämpningen av sommartid 1916 visat sig medföra allvarliga olägenheter för vissa yrkesgrupper, speciellt jordbrukarna. Riksdagen anslöt sig till utskottets uppfattning. Någon kungörelse om sommartid utfärdades inte 1917. Inte heller i Danmark och Norge upprepades beslutet om sommartid.

Frågan om införande av sommartid var även föremål för övervägande vid 1926 och 1940 års riksdagar. Vid dessa riksdagar framfördes nämligen motionsvägen förslag om införande av sommartid. Riksdagen ställde sig emellertid vid båda tillfällena avvisande till förslagen. I utskottsutlåtandet över 1926 års motion redogöres sammanfattningsvis för en inom dåvarande civildepartementet 1917 verkställd utredning, varav bl. a. framgår olägenheterna av systemet med sommartid 1916.

Såsom herr Nihlfors antytt har åtgärder vidtagits i Norge för införande av sommartid innevarande år. Frågan har sålunda tagits upp i en den 10 januari 1958 dagtecknad proposition till stortinget. I propositionen förordas införande

av sommartid fr. o. m. den 30 mars t. o. m. den 27 september 1958. Förslaget motiveras med att de fördelar från folkhälsosynpunkt, som vinnes genom införande av sommartid, måste anses väga tyngre än olägenheterna härav på vissa områden, exempelvis inom jordbruket.

Frågan om införande av sommartid i vårt land är enligt min mening av den art, att den för ett ställningstagande kräver en närmare undersökning av förutsättningarna och konsekvenserna såvitt angår nuvarande svenska förhållanden. Ett ställningstagande i frågan och ett eventuellt införande av sommartid redan nu i år är av praktiska skäl inte möjligt. Alltför kort tid står nämligen till buds för undersökning och övervägande samt, vid ett beslut i positiv riktning, för nödvändiga förberedelser för en övergång. Bland annat erfordras ganska lång tid för att lösa de problem, som för kommunikationsväsendets del aktualiseras vid införande av sommartid. Jag vill erinra om att vi har relativt täta järnvägsförbindelser med den europeiska kontinenten. Tidtabellerna för dessa järnvägsförbindelser fastställs i regel 8 à 9 månader i förväg på de s. k. europeiska tidtabellskonferenserna.

Enligt vad jag erfarit är en framställning rörande införande av sommartid i de nordiska länderna för närvarande föremål för behandling inom Nordiska rådets presidium. Behandlingen inom presidiet kan enligt uppgift eventuellt leda till att frågan kommer upp vid Nordiska rådets nästa session. Med hänsyn till bl. a. det anförda synes det mig i nuvarande situation från svensk synpunkt lämpligt, att man tills vidare inftar en avvaktande hållning.

Härpå anförde

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Denna enkla fråga, som föranleddes av ett tidningsbesked om att man i Norge har för avsikt att införa

Svar på fråga ang. övergång till s. k. sommartid

sommartid från den 1 april, riktade jag till kommunikationsministern, ehuru jag var väl medveten om att samma fråga skulle kunna ställas till andra statsråd — i främsta rummet till socialministern, eftersom problemet har sociala aspekter. Många här i kammaren skulle kanske också tycka, att frågan borde ha riktats till jordbruksministern, eftersom den berör jordbruksbefolkningen på ett helt annat sätt än stadsbefolkningen.

Jag ställde emellertid min fråga till kommunikationsministern, därför att beslutet från den norska regeringens sida — under förutsättning att dess förslag genomföres — kommer att omedelbart och direkt beröra kommunikationerna mellan Sverige och Norge. Man kan visserligen säga, att norrmännen får ta på sig olägenheterna, men de finns där lika fullt även för svenska resenärer.

Statsrådet har här lämnat en fyllig redovisning över vad som hänt i denna fråga tidigare, och jag är mycket tacksam för den. Vi har hört, att Sverige år 1916 hade sommartid — den enda sommar vi haft denna förändring. Sedan har frågan aktualiserats åren 1926 och 1940 men avvisats av riksdagen, som synbarligen bedömt situationen mot bakgrunden av de erfarenheter av 1916 års experiment, som kunde sammanfattas i den av statsrådet här omnämnda redogörelsen från år 1917. Om man tar del av den kan man sammanfattningsvis säga att de erfarenheter från 1916, som var av negativ art, framför allt låg i reaktionen hos jordbruksbefolkningen. Där finner man en siffra som är intressant, särskilt om man ser på den följande utvecklingen. Det står på ett ställe, att eftersom 48 procent av befolkningen hade sin utkomst av jordbruket fick man ta stor hänsyn till den reaktion som gavs till känna från det hållet. Jag vill erinra kammarledamöterna om att situationen, när det gäller befolkningsstrukturen, nu inte är densamma som 1916.

Vidare påpekade man beträffande mo-

tiven för sommartidens genomförande 1916 — man skulle spara elektrisk kraft, förbättra belysningssituationen och den bränsleekonomiska situationen — att det sedermera visade sig att det blev en mycket obetydlig förbättring, som inte var något att i fortsättningen bygga på som motivering för ett arrangemang av detta slag.

Däremot fanns det positiva drag. Städernas befolkning fick en ljusare fritid på sommaren, och även andra synpunkter av positiv art kom fram. Av min fråga framgår att jag själv är positivt inställd till en ändring därhän att vi skulle kunna utnyttja vår korta sommar bättre genom att ha en sommartid, som innebure att de ljusa eftermiddagarna bleve längre. Detta har särskilt sociala aspekter. Man kan visserligen invända att vi har kortare arbetstid nu än förr i världen, men å andra sidan strävar vi efter en arbetstid så fördelad, att stora grupper får fria lördagar. Detta innebär ju att ytterligare steg i avsikt att förkorta arbetstiden under den övriga delen av veckan är svåra att ta. Då framstår naturligtvis som en möjlighet att göra fritiden på eftermiddagarna ljusare för exempelvis affärsanställda, som i regel slutar kl. 18.

Turistsynpunkten bör man också erinra om. Möjligheten att sprida semesterrarna blir mycket större. Man har nämligen kunnat konstatera att augusti månad inte är så lockande, av den anledningen att många löntagare tycker att eftermiddagarna blir för mörka. Här vinner man onekligen en ljus timme.

När det gäller jordbruksbefolkningens synpunkter, som på intet sätt får negligeras och som är av praktisk natur, vore det intressant att veta hur den finska jordbruksbefolkningen ser på detta problem. Finland ligger som bekant en timme före oss. Detta innebär att de, som bor i de västra delarna av det landet, i stort sett har samma problem på jordbrukets område som många skulle få här, om vi genomförde sommartiden, nämligen de som bor i östra Sverige.

Interpellation ang. omorganisation av bidrags- och låneverksamheten till fiskarbostäder m. m.

Formellt är det en tidsskillnad, men med avseende på solens uppgång och nedgång är det nästan samma tid på ömse håll. Vad anser jordbrukarna där om denna sak?

Nordiska rådet får naturligtvis behandla frågan och har den aktuell just nu, vilket statsrådet också erinrade om. Statsrådet vill därför inta en avvaktande hållning. Jag förstår mycket väl den inställningen och kan inte kritisera den. Särskilt med tanke på vad statsrådet tidigare sade om besvärligheterna ur kommunikationsteknisk synpunkt, att det exempelvis tar 8 å 9 månader att förbereda en tidtabellsändring av internationell karaktär, skulle man kanske önska att förberedande undersökningar gjordes även genom regeringsinitiativ här i Sverige, så att man inte bara avvaktade Nordiska rådets ställningstagande, vilket förmodligen får en mera principiell karaktär. En mera konkret detaljundersökning av olika problem skulle alltså vara av behovet påkallad med hänsyn till att Norge redan ställt oss i det läget att det är svårt att bara hålla sig avvaktande. Hade Norge inte kommit med detta förslag hade däremot en sådan inställning varit naturlig, och då hade jag inte framställt denna enkla fråga. Min fråga är alltså helt och hållet föranledd av att Norge ensamt tagit detta steg och att vi, med den långa landgräns vi har mot Norge, måste ompröva vår ställning och kanske även vidta åtgärder som skulle kunna förbereda en snabbare övergång till sommartid än eljest.

Det är dessa synpunkter, herr talman, jag har velat anlägga på problemet. Jag hoppas att svenska regeringen om så påkallas verkställer de undersökningar som skulle erfordras för att belysa dessa problem på ett sådant sätt att vi snabbare kan ta ställning när Nordiska rådet kommer fram till ett avgörande.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskottet propositionen nr 40, med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag), och

till statsutskottet propositionen nr 41, angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.

§ 6

Föredrogs den av herr *Carbell* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående redogörelse för åtgärder för att skapa en beredskap mot vissa avmattningstendenser i sysselsättningsläget för tjänstemännen m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Jansson* i Benestad vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående enhetliga bestämmelser om vem som skall bekosta omläggning av järnvägskorsning, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Interpellation ang. omorganisation av bidrags- och låneverksamheten till fiskarbostäder m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Krokstorp (h), som yttrade:

Interpellation ang. ändrade anvisningar om avdrag för kostnader för resor med egen bil

Herr talman! I motion II: 129 till 1954 års riksdag hemställdes om en skyndsamt utredning angående omorganisation av bidragsverksamheten till fiskarbostäder m. m. samt sådan ändring av kungörelsen nr 472/1939, att densamma bleve tillämplig för hela landet. Med anledning av motionen framhöll statsutskottet (utlåtande nr 123), att en utredning i dessa frågor hade gjorts av fiskeristyrelsen, varför utskottet förutsatte att förslag i ärendet komme att föreläggas nästkommande riksdag. Någon åtgärd i anledning av utskottets hemställan har emellertid inte vidtagits.

När riksdagen 1947 drog upp riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken kom även binäringarna in i bilden. Lån och bidrag till den inre rationaliseringen kunde sålunda utgå inte bara till egentliga jordbruk utan också till stödjordbruk samt till trädgårdsnäringen. En verksamhetsgren som i varje fall på vissa delar av ostkusten har nära anknytning till jordbruket, nämligen fisket, blev dock ställd utanför.

Detta synes märkligt, då rationaliseringsarbetet inom denna näringsgren är minst lika omfattande som inom det egentliga jordbruket. Därtill kommer att i varje fall söder om Stockholm de båda näringarna jordbruk och fiske har mycket nära anknytning. Kust- och öbor är på samma gång jordbrukare och fiskare. Så har det varit och så behöver det förbli om dessa människor även i framtiden skall vara kvar vid sina yrken. Jordbruket ger i ena fallet inte tillräckligt underlag. Här måste fisket till för att fylla ut. I andra fall får jordbruket vara stöd för fisket.

Vid en granskning av de offentliga taxeringsuppgifterna finner man, att fisket i allmänhet har ringa lönsamhet. Men fisket fyller en vital uppgift i folkförsörjningen, och fiskarbefolkningen som yrkesgrupp ger ett värdefullt underlag för t. ex. sjömansyrket. Tull- och lotsverket tar också i stor utsträckning

sitt folk från kustområdena, ungdomar som är vana vid sjön och vid de hårda strapasor som yrket medför.

Det hårda arbetslivet samt de ojämna och osäkra inkomstförhållandena har gjort att yrkesgruppen undan för undan minskar. Särskilt är det ungdomen som dras till andra och mer lockande yrken. Åtgärder måste därför vidtagas som underlättar näringens bedrivande. En möjlighet är att här jämställa fiskarna med jordbrukarna i vad avser lån och bidrag till den inre rationaliseringen från anslag som står till lantbruksnämndernas förfogande. I första hand bör fiskarna ges möjlighet till lån för byggnad av sjöbodar och båthus.

Denna möjlighet bör stå öppen även för de fiskare vilka inte äger jordbruksfastighet. Detta kanske kan betraktas som ett avsteg från lantbruksnämndernas intresseområde. Dock har trädgårdsnäringens utövare redan denna förmån endast med den begränsningen, att företaget sysselsätter endast en anställd.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga några åtgärder för en omorganisation av bidrags- och låneverksamheten till fiskarbostäder m. m.?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. ändrade anvisningar om avdrag för kostnader för resor med egen bil

Herr JANSSON i Aspeboda (cp) erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! För årets inkomsttaxering har länsprövningsnämnderna i år liksom tidigare år till deklaranternas hjälp lämnat förslag till s. k. normvärden för bostäder m. m.

Beträffande avdrag för resor till och

Interpellation ang. ändrade anvisningar om avdrag för kostnader för resor med egen bil

från arbetsplatsen har det länge funnits vissa bestämmelser och har det överlåtits åt taxeringsnämnderna att från fall till fall bedöma skäligheten för resekostnader. När det gällt resekostnader då bil använts kan man utan överdrift påstå att det rått rena kaos. Gjorda undersökningar har visat, att avdrag för resekostnad medgivits med belopp varierande mellan 5 öre och 25 öre per km. Självfallet har sådant avdrag icke medgivits då allmänt kommunikationsmedel funnits att tillgå. Sedan motionsledes till 1957 års riksdag frågan om resekostnader för bil upptagits, beslutade 1957 års riksdag att frågan skulle närmare utredas.

Riksskattenämnden har den 20 november 1957 beslutat att som anvisning till ledning för taxeringsmyndigheterna göra följande uttalanden: Som skälig kostnad för resor till och från arbetsplats bör vid taxering i regel anses lägsta avgift för tillgängligt allmänt kommunikationsmedel, såsom järnväg, spårväg eller buss. Om skattskyldig för sådana resor mellan bostad och arbetsplats, som avses i punkt 4 i anvisningarna till 33 § kommunalskattelagen, använder bil i stället för tillgängligt allmänt kommunikationsmedel, bör skäligt avdrag för bilkostnad medgivas därest följande båda förutsättningar föreligger, nämligen att vägavståndet mellan bostaden och arbetsplatsen uppgår till minst en mil *samt att* användandet av bil i stället för det allmänna kommunikationsmedlet medför en tidsvinst av minst en och en halv timme sammanlagt för fram- och återresan. Om skattskyldig, som för resor till och från arbetsplatsen över huvud icke har tillgång till allmänt kommunikationsmedel, använder bil för sådana resor, bör skäligt avdrag för bilkostnad medgivas under förutsättning att vägavståndet mellan bostaden och arbetsplatsen uppgår till minst en mil. Såsom skäligt avdrag för bilkostnad bör i ovan avsedda fall i re-

gel anses 1 krona 70 öre för körd mil. Den omständigheten att den skattskyldige eventuellt använder större bil vid sina ifrågavarande resor och att hans kostnader av sådan anledning är högre än det uppgivna beloppet, 1 krona 70 öre per mil, bör regelmässigt icke medföra, att avdrag medgives med högre belopp än nyss sagts. Uppbär den skattskyldige ersättning av medåkande eller förekommer eljest samåkning med annan, bör hänsyn härtill tagas vid avdragets beräkning och skälig reduktion göras. — Så långt riksskattenämndens uttalanden.

Vad först beträffar kostnadsersättningen vågar jag påstå, att 1 krona 70 öre per mil är i knappaste laget för att göra skäl för beteckningen »skäligt avdrag». Räknas alla kostnader torde det vara svårt att komma till ett lägre belopp än 2 kronor per mil. Beräkningen av kostnaden är beroende av många faktorer, icke minst av antalet körda mil per år. Det torde i varje fall vara en allmän uppfattning bland de skattskyldiga, att beloppet 1 krona 70 öre är för lågt. Man frågar sig också allmänt vad som kan ha föranlett riksskattenämnden att icke vilja medgiva något som helst avdrag om körsträckan mellan bostad och arbetsplats är mindre än 1 mil. Med rätta frågor man sig hur alla de skall förfara vid avgivande av sina deklARATIONER, som har körsträckor på t. ex. 9 km. Många är helt beroende av bilen. Väderleksförhållandena är ofta sådana att dessa människor endast med svårighet kan komma till arbetet utan bil. Att gå tar för lång tid, och motorcykeln är ett färdmedel som under större delen av året måste betecknas som hälsovådligt — alltför många exempel härpå kan anföras. Under de senaste åren har skogsarbetarna i stort antal börjat åka bil till och från arbetet i stället för att ligga kvar i skogen. I de fall då körsträckan icke uppgår till 1 mil äger dessa icke rätt till avdrag för bilresan,

**Interpellation om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för Norrland —
Interpellation ang. de kompletterande undersökningarna rörande hangarfrågan
för en helikopter i Storuman**

men om de övernattar i skogen har de rätt till avdrag med 3 kronor 50 öre (gift) resp. 1 krona 80 öre (ogift). För övernattnings på arbetsplatsen måste en tillfällig bostad uppföras, vilket innebär en icke oväsentlig kostnad, som tillika är avdragsgill vid beskattningen av arbetsgivaren. — Reflexionerna över dylika bestämmelser torde göra sig själva.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat här berörda spörsmål, och har herr statsrådet för avsikt att redan före taxeringsarbetets början i år åstadkomma sådan ändring av ifrågavarande anvisningar, att taxeringsnämnderna i första instans kan medgiva att skäligt avdrag för resekostnader kan erhållas av alla som är för sitt arbete helt beroende av bil?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

**Interpellation om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för
Norrland**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **ERIKSSON** i Bäckmora (cp), som yttrade:

Herr talman! Den service, som väderlekstjänsten lämnar i form av prognoser o. d., är av utomordentligt stor betydelse för vårt lands näringsliv liksom för turistväsen och fritidsverksamhet över huvud. I detta hänseende torde södra delarna av landet vara relativt väl tillgodosedda genom prognostjänst i Stockholm, Göteborg och Malmö. För Norrlands vidkommande finns ännu ingen väderlekstjänst med möjligheter att lämna prognoser. Med hänsyn härtill ter det

sig angeläget att denna väderlekstjänst blir utbyggd till att omfatta även Norrland.

Inte minst för det alltmer utvecklade inrikesflyget på Norrland framstår en effektiviserad väderlekstjänst som önskvärd och påkallad. Vid Sundsvall-Härnösands flygplats finns visserligen en väderlekstjänst men endast i mycket begränsad omfattning. Några prognoser utarbetas sålunda inte. En utbyggnad av denna väderlekstjänst skulle utan tvivel bidra till att ytterligare öka flygsäkerheten och har därför länge varit ett önskemål från civilflygets sida.

Det skulle i övrigt vara av stort värde för det norrländska näringslivet om en prognostjänst komme till stånd. Detta gäller inte minst för yrkesfisket, som är av stor betydelse i Norrland. Om möjligheter skapades för fiskarna utmed norrlandskusten att snabbt erhålla lokala väderleksprognoser, så skulle detta innebära ökade möjligheter till effektiv planering av verksamheten och ökad säkerhet till liv och egendom i deras riskfyllda yrke.

Jordbruket i södra och mellersta Norrland skulle självfallet också ha god nytta av en sådan prognostjänst.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att fråga statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet:

Vill herr statsrådet medverka till att en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice inrättas för Norrland vid förslagsvis Sundsvall-Härnösands flygplats?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

**Interpellation ang. de kompletterande undersökningarna rörande hangarfrågan
för en helikopter i Storuman**

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ÖSTLUND** (h), som anförde:

Interpellation ang. gränsdragningen mellan arbetstagare och egen företagare i fråga om försäkringsskydd

Herr talman! I det den 15 oktober 1957 avlämnade betänkandet rörande ambulans- och räddningsflygtjänsten har framhållits angelägenheten av att en helikopter för undsättningsflyg stadigvarande baseras i Västerbottens län. Som baseringsort har föreslagits Storuman.

Utredningen anför bl. a., att för invånarna i de glesbefolkade inre delarna av Västerbottens län med dess stora avstånd skulle tillgång till helikopter inom detta område innebära en avsevärd trygghetskänsla. Härtill kommer värdet därav för turistväsendet och för vissa lokala uppgifter, t. ex. av polisiär natur och inom lappväsendet. Användningen av helikopterflyg för andra uppgifter än undsättningsflyg beräknas också komma att uppnå samma omfattning som i Norrbotten. Enbart för vattenfallsverket beräknas ca 200 timmar om året.

Med Storuman som baseringsort när man skärgårdsområdet vid Holmöarna, Jämtlands fjälltrakter och anknötning till inrikesflyget via Umeå. Inom detta område finnes bl. a. en sjukstuga i Vilhelmina, ett lasarett i Lycksele och ett centrallasarett i Umeå. Baseringsorten är följaktligen mycket lämplig ur undsättningsflygsynpunkt. Därtill kommer att den är lämplig även för flygningar vid sidan av undsättningstjänster.

Hangarfrågan anser utredningen under viss tid kunna lösas genom upplåtelse av större garageutrymme eller dylikt. Departementschefen anser emellertid i årets statsverksproposition att hangarfrågan bör lösas definitivt innan helikopterorganisationen utbyggs till att omfatta även Västerbottens län.

Jag är väl medveten om att de begränsade ekonomiska resurserna nödvändiggör sträng sparsamhet med statsutgifterna. Jag vill emellertid understryka att de synpunkter som utredningen framhållit om angelägenheten av undsättningsflyg i Storuman delas av hela befolkningen inom det berörda området.

Dessa vet nämligen av erfarenhet vad en fast baserad helikopter kan ha för betydelse. Om behovet råder följaktligen ingen tvekan. Därtill kommer vad exempelvis kartverket framhållit i sitt yttrande, nämligen att möjligheten att utnyttja helikopter för verkets del skulle bidra till totalt lägre fältarbetskostnader.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Ämnar herr statsrådet låta utföra de kompletterande undersökningar som aviserats i statsverkspropositionen rörande hangarfrågan för en helikopter i Storuman inom tid som möjliggör att frågan om Västerbottens inordnande i helikopterorganisationen kan föreläggas nästa års riksdag?

Denna anhållan bordlades.

§ 12**Interpellation ang. gränsdragningen mellan arbetstagare och egen företagare i fråga om försäkringsskydd**

Herr OLOFSON (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I proposition nr 60 till 1954 års riksdag yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet, att det alljämt består luckor i försäkringsskyddet, samt tillade: »Härtill kommer, att gränserna för försäkringens räckvidd i åtskilliga avseenden är oklara och att lagstiftningen utfylls med en rikhaltig och invecklad rättspraxis, som mången gång ter sig svårförståelig för lekmannen.»

Detta justitieministerns konstaterande gäller särskilt gränsdragningen mellan arbetstagare och egen företagare. De enskilda rättsfallen vittnar här om en viss osäkerhet i bedömandet. Högsta domstolen har sålunda i ett utslag från år 1949 ansett skogskörare som egen företagare, under det att andra

lagutskottet 1954 uttalat, att skogskörare enligt vissa avtal borde anses som arbetstagare och åtnjuta försäkringskydd. I en kommentar (sid. 72) till Den allmänna sjukförsäkringslagen av Broberg-Lindell-Samuelsson heter det i fråga om § 8: »Begreppet arbetstagare är ej definierat i vare sig SFL eller YFL. Inte heller finns i vårt land någon allmän lagstiftning som reglerar arbetsavtalen.» Även här talas om avgöranden från fall till fall med ledning av allmänna rättsgrundsatser och förefintlig praxis. Om denna praxis säger dåvarande justitieministern i proposition nr 178 till 1953 års riksdag sid. 135: »Jag förordar alltså, att frågan om vem som i förevarande sammanhang skall anses som arbetstagare bedöms med ledning av den praxis som utbildat sig vid tillämpningen av semesterlagen.»

Frånvaron av fasta regler och de enskilda fallens svårbedömlighet måste ge den rättssökande allmänheten ett intryck av osäkerhet: den enskilde, som själv betraktat sig som arbetstagare, finner plötsligt genom ett utslag sig sakna det försäkringsskydd, som han räknat med.

Med stöd av det anförda anhålles därför om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor:

Anser statsrådet det möjligt att med stöd av utbildad praxis *nu* göra någon form av sammanfattning, inte som lagtext men måhända som tillämpningsförfattning eller på annat sätt, av regler, som kan underlätta för lekmannen att bedöma, om han i en viss situation är arbetstagare med försäkringsskydd eller egen företagare utan sådant skydd?

Kan man med ledning av uttalandet i proposition nr 178 till 1953 års riksdag utgå från att semesterersättning enligt semesterlagen i regel också konstituerar försäkringsskydd som arbetstagare?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. kontroll av vid operation använda dukar och instrument

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ELIASSON i Stockholm (fp), som anförde:

Herr talman! Angående kontroll av vid operation begagnade dukar och kompresser har medicinalstyrelsen i cirkulär till styresmännen vid samtliga lasarett samt till sjukstuguläkarna i riket lämnat vissa råd och anvisningar (Cirkulär nr 120 den 14 oktober 1943).

Cirkuläret har följande lydelse:

»Under åren 1937 till och med 1942 har till kungl. medicinalstyrelsen anmälts fem fall, vid vilka i samband med företagen operation bukkduk eller kompress oavsiktligt kvarlämnats inne i kroppen. I två av dessa fall ledde kvarlämnandet av kompressen till patientens död. Dessutom har till medicinalstyrelsen under nämnda tid anmälts ett fall, där vid bukoperation en peang kvarlämnats, vilken olyckshändelse givit upphov till ett ileustillstånd. Genom i god tid företagen operation kunde detta sjukdomstillstånd hävas och patienten utskrivas frisk. Med anledning av dessa olyckshändelser, framför allt de kvarglömda dukarna och kompresserna, har inom medicinalstyrelsen diskuterats, huruvida mera allmänna bestämmelser för dukkontrollen, gällande för alla landets sjukhus, borde av medicinalstyrelsen utfärdas. Onekligen kunna skäl framdragas, som tala för införandet av dylika generella bestämmelser. Framför allt synes den omständigheten härvidlag vara värd beaktande, att införandet av likartade bestämmelser för dukkontrollen å alla sjukhus skulle minska risken för kvarlämnandet av kompresser i de fall, där eljest fara för dylik olyckshändelse visat sig särskilt påfallande, nämligen då en yngre vikarie, invand vid ett visst dukkontrollsystem, plötsligt blir ställd inför ett annat, honom i viss mån främ-

Interpellation ang. kontroll av vid operation använda dukar och instrument

mande system för nämnda dukkontroll. Å andra sidan kan med rätta framhållas, att något system för duk- respektive kompresskontroll, ägnat att giva hundraprocentig säkerhet eller bevisligen överlägset alla andra system, knappast torde kunna uppställas. Medicinalstyrelsen har vid sådant förhållande visserligen icke ansett utfärdandet av likartade bestämmelser för dukkontrollen på alla våra sjukhus för närvarande böra ske, men dock velat föreskriva, att ett ordnat kontrollsystem i form av skriftliga instruktioner för vederbörande personal skall finnas i varje sjukvårdsinrättning i vårt land, där operativ verksamhet bedrivs. På därom av medicinalstyrelsen — närmast i anledning av ett ånyo inträffat likartat olycksfall — framställd begäran har medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn Gustaf Söderlund, upprättat råd och anvisningar angående de huvudprinciper, enligt vilka ett dylikt kontrollsystem lämpligen synes kunna uppgöras. Professor Söderlund har föreslagit följande:

’Vid alla de operativa ingrepp, där enligt vunnit erfarenhet risken för kvarlämnande av en duk eller kompress är uppenbar, eller där på grund av operationsområdets natur risken för att ett dylikt kvarlämnande av en duk kan framkalla allvarligare komplikationer — detta gäller särskilt operationer i bukhålan — böra icke lösas, d. v. s. oräknade eller omärkta dukar eller kompresser (även s. k. torkar) komma till användning. De vid dylika operationer använda dukarna och kompresserna böra således vid operationens början förefinnas paketerade till ett visst antal: fem eller tio. Dessa dukar och kompresser böra tillika vara försedda med metallringar eller än hellre metallbrickor, som möjliggöra ett röntgenologiskt påvisande av duken eller kompressen inne i kroppen. De nämnda brickorna böra vara märkta med ett nummer: 1—5 eller 1—10. Vid lämp-

lig tidpunkt under operationen eller åtminstone efter varje operation skall av vederbörande operationssköterska kontrolleras, att alla brickor med vidhängande dukar äro tillfinnandes, och på kvällen skall likaledes av operationssköterskan ytterligare kontrolleras, att alla brickor finnas i behåll. Denna kontroll skall utövas av första operationssköterskan eller annan på operationsavdelningen tjänstgörande operationssköterska och får icke överlämnas åt elev eller sjukvårdsbiträde. Likaledes skall, sedan arbetet för dagen på operationsavdelningen avslutats, av ovan nämnda sjuksköterska kontrolleras, att samtliga de instrument, som använts under dagens arbete och ingå i avdelningens instrumentförråd, finnas.’

Medicinalstyrelsen vill härmed bringa berörda råd och anvisningar till samtliga de lasarets- och sjukstuguläkares kännedom, vilka bedriva kirurgisk verksamhet, med anmodan att tillse att vid å lasarett och sjukstugor företagna operationer i kroppens hålör detta eller annat lika betryggande kontrollsystem kommer till användning.»

Även efter 1942 har enstaka liknande händelser, som i cirkuläret omförmäles, förekommit.

Nyligen inträffade vid ett av vårt lands största sjukhus att en omkring 18 cm lång tång (»peang») oavsiktligt kvarlämnats i buken på en patient efter en operation. Instrumentet upptäcktes först vid obduktion av patienten, som avled omkring tre veckor efter operationen.

Det kontrollsystem, som i ovannämnda cirkulär rekommenderats beträffande vid operation använda dukar och kompresser, synes enligt uppgifter från läkarhåll i stort sett fungera tillfredsställande, dock att viss osäkerhet yppats om hur cirkuläret skall uppfattas, på så sätt att man ställt sig tveksam till i vad mån cirkuläret utgör bindande föreskrift eller blott råd till vederbörande att förfara på visst sätt.

Interpellation ang. obunden räntesats å statliga tertiär- och egnahemslån, som utlämnas efter den 1 juli 1958

Däremot torde ur kontrollsynpunkt anvisningen om att instrumenten efter varje dag skall räknas icke vara tillräcklig. Det har visat sig, att en anmälan på ett stort sjukhus om förkoma instrument — där för övrigt instrumenten räknades endast varannan dag — icke föranleder särskild uppmärksamhet, med hänsyn till de många olika vägar, på vilka instrumenten kan försvinna. Sålunda är icke ovanligt att de t. ex. medföljer tvätt eller överlämnas tillsammans med prov till annan avdelning. (I relaterade fall hade anmälan om att instrumentet försvunnit icke gjorts, men en sådan torde med hänsyn till ovan angivna förhållande icke medfört, att man misstänkt att instrumentet kvarglömts vid operationen.)

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört får jag hemställa om riksdagens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

1. Vill statsrådet lämna kammaren en redogörelse för i vilken omfattning efter 1942 till medicinalstyrelsen rapporterats att vid operation använda dukar eller instrument oavsiktligt kvarlämnats i patientens kropp?

2. Kan nuvarande cirkulärmeddelande ur kontrollsynpunkt anses tillfredsställande med hänsyn till *dels* osäkerheten om i vilken mån det utgör råd eller bindande anvisning, *dels* otillräckligheten i föreskriven kontrollåtgärd, såvitt angår vid operationer använda instrument?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. obunden räntesats å statliga tertiär- och egnahemslån, som utlämnas efter den 1 juli 1958

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp) erhöill på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! De statliga tertiär- och egnahemslånen till bostadsbyggandet utlämnas för närvarande mot tre procents ränta, varvid räntan kontraktsenligt bindes för lånens hela löptid, d. v. s. för 25—40 år. Bostadspolitiska utredningen ansåg att räntan borde kunna ändras när statsmakterna finner skäl föreligga härför samt föreslog att räntan skulle vara obunden.

I proposition nr 100 till 1957 års riksdag godtog dåvarande socialministern utredningens uppfattning på denna punkt. Han föreslog emellertid att de nya bestämmelser om lånevillkoren, som föreslogs i propositionen och som bl. a. innebar att räntesatsen å ifrågasvarande lån skulle vara obunden, skulle gälla i fråga om byggnadsföretag, som i samband med preliminärt beslut förutsatts bli igångsatta tidigast den 1 januari 1958. Förslaget godtogs av statsutskottets majoritet, men i en reservation av herr Boman m. fl. föreslogs att räntan skulle vara obunden för lån som utlämnades efter 1 juli 1957. Riksdagen beslöt i enlighet med majoritetens förslag, vilket i jämförelse med reservationen innebar att ytterligare över en miljard kronor skulle komma att utlämnas mot en räntesats av tre procent, bunden i 25—40 år.

Att räntan på statslånet skall vara obunden i den meningen att den till sin höjd skall vara beroende av förändringarna i räntesatserna för vanliga inteckningslån har ingen hävdats. Men bostadspolitiska utredningens uppfattning att den bör kunna ändras, när statsmakterna finner skäl härför, förefaller väl grundad. Samma uppfattning gav även departementschefen uttryck för i fjolårspropositionen. Lånevillkoren bör med andra ord inte utformas så att en önskvärd anpassning av det statliga bostadsstödet till det aktuella läget i framtiden omöjliggöres. Starka skäl talar sålunda för att innevarande riksdag beslutar att bostadslån som ut-

Interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

lämnas efter 1 juli 1958 skall lämnas mot obunden ränta. En ändring av fjol-årets beslut i den riktningen innebär att det belopp som utlämnas mot räntan bunden vid tre procent minskas med cirka en halv miljard kronor.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet för riksdagen framlägga förslag om att räntesatsen å statliga tertiär- och egnahems lån skall vara obunden för lån som utlämnas efter den 1 juli 1958?

Denna anhållan bordlades.

§ 15**Interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HELEN (fp), som anförde:

Herr talman! Gällande regler för studiekostnadernas behandling i skattehänseende har länge ansetts otillfredsställande. Trots att studiekostnader i sak utgör kostnader för intäkternas förvärvande, medges ingen avdragsrätt, utan även den del av en skattskyldigs inkomster, som användes för att bestrida studiekostnader, blir föremål för full beskattning. Särskilt oegentligt framstår det att den i skattelagstiftningen stadgade avdragsrätten för periodiskt understöd inte gäller i de fall mottagaren bedriver studier eller undergår annan utbildning. Detta leder — som ofta påpekats — till att periodiskt understöd till person, som är helt sysslolös, blir avdragsgillt, medan däremot så inte blir fallet om mottagaren undergår t. ex. en kvalificerad utbildning. För många medborgare som med stora ekonomiska uppoffringar ger sina barn en kvalificerad och kostsam utbildning

framstår det som föga rättvist att så illa uppmuntras eller belönas härför av samhället som gällande skatteregler i realiteten innebär.

Frågan har vid upprepade tillfällen under senare år genom motioner och interpellationer varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Riksdagen har härvid konstaterat, att gällande regler inte är tillfredsställande, och i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om utredning och förslag till ändrade regler. Frågan har prövats först av 1944 års allmänna skattekommitté, vars förslag har överarbetats av 1950 års skattelags-sakkunniga. De sistnämnda har i december 1956 lagt fram ett förslag till bestämmelser om bl. a. avdragsrätt för studieunderstöd.

Trots att riksdagen vid tre tillfällen — 1952, 1955 och 1956 — uttryckligen begärt förslag till ändrade regler, har Kungl. Maj:t emellertid ännu icke inkommit med någon proposition i ämnet.

1950 års skattelags-sakkunniga har enligt sina direktiv fortsatt sitt utredningsarbete rörande studiekostnadernas skatterättsliga behandling i övrigt. Den fråga som här i främsta rummet anmäler sig är rätt till avdrag för amortering av studieskuld.

Då gällande avdragsregler i fråga om periodiska understöd samt studiekostnader är uppenbart otillfredsställande i sin nuvarande utformning, måste det anses synnerligen angeläget att mera ändamålsenliga och med allmänna rättvisekrav mera överensstämmande avdragsregler genomföres. Riksdagen har, som framhållits ovan, vid frågans tidigare behandling klart uttalat sin principiella uppfattning, understrukit det sakligt berättigade i kraven på reformerade regler, framhållit att lösningen icke borde uppskjutas samt uttryckligen hemställt om förslag till förbättrade regler. Remissyttrandena över 1950 års skattelags-sakkunnigas förslag om avdragsrätt för studieunderstöd m. m.

Interpellation ang. frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

har — med få undantag — varit tillstyrkande och borde icke ha hindrat att en proposition framlagts i denna del. Att avvakta resultatet av de sakkunnigas utredningsarbete rörande den skatterättsliga behandlingen av studie-kostnader i övrigt synes knappast motiverat. Det skulle endast medföra, att en reform av reglerna i fråga om avdragsrätten för de periodiska understöden ytterligare skötes på framtiden. Frågan om avdragsrätt för studieunderstöd kan utan olägenhet lösas för sig i avvaktan på ändrade skatterättsliga regler i fråga om amortering av studieskuld m. m. Att frågan om avdragsrätt för studieunderstöd behandlas med för tur torde för övrigt stå i överensstämmelse med riksdagens egen tidigare uttalade uppfattning. Härutöver är det i hög grad angeläget att skattelagssakkunnigas utredningsarbete rörande den skatterättsliga behandlingen av studiekostnaderna i övrigt, vilket enligt vad som upplysts i stort sett är slutfört, blir redovisat så snart som möjligt, så att skattereglerna även i detta avseende kan utan ytterligare längre dröjsmål reformeras.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

1. Kommer proposition om avdragsrätt för studieunderstöd, varom förslag framlagts av 1950 års skattelagssakkunniga i december 1956, att föreläggas årets riksdag?

2. Kan det förväntas att resultatet av skattelagssakkunnigas utredning rörande den skatterättsliga behandlingen av studiekostnader i övrigt kommer att redovisas inom en nära framtid, så att skattereglerna även i detta avseende — t. ex. i fråga om avdragsrätt för amortering å studieskuld — kan reformeras utan ytterligare, längre dröjsmål?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse till Konungen

nr 16, angående val av ombud och suppleanter i Nordiska rådet;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 17, för herr Rickard Sandler att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 18, för herr Birger Andersson, att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 19, för herr Sven Ohlon att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 20, för fru Anna Sjöström-Bengtsson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 21, för herr Ivar Persson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 22, för herr Axel Strand att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 23, för herr Knut Ewerlöf att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 24, för herr Bertil Ohlin att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 25, för herr Edgar Sjödahl att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 26, för herr Anselm Gillström att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 27, för herr Axel Johannes Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 28, för herr Emil Ahlkvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 29, för herr Olof Pålsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 30, för herr Georg Pettersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 31, för fröken Ebon Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 32, för herr Jan-Ivan Nilsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 33, för herr Ossian Sehlstedt att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 34, för herr Olov Rylander att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 35, för herr Sigfrid Jonsson att vara ombud i Nordiska rådet;

Återtagande av motion

nr 36, för herr Martin Skoglund att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 37, för herr John Ericsson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 38, för fru Ragnhild Sandström att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 39, för fru Sigrid Ekendahl att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 40, för herr Anders Pettersson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 41, för herr Arvid Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 42, för herr Gunnar Helén att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 43, för herr Fridolf Thapper att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 44, för herr Jean Braconier att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 45, för herr Sven Mellqvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 46, för herr Folke Nihlfors att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 47, för herr Stig Alemyr att vara suppleant i Nordiska rådet; och

nr 48, för herr Einar Gustafsson att vara suppleant i Nordiska rådet.

§ 17

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren, nämligen

nr 42, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 43, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Japan angående reglering av vissa svenska fordringsanspråk, och

nr 44, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 28 § 1 mom. förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor.

Dessa propositioner bordlades.

§ 18

Anmäldes följande till herr talman under sammanträdet avlämnade motioner:

2 — Andra kammarens protokoll 1958. Nr 4

nr 402 och 403, båda av herrar *Sjölin* och *Strandh*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 32, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m., samt

nr 404, av fröken *Wetterström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 35, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd.

Dessa motioner bordlades.

§ 19

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 5—21 februari för att såsom representant för Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd samt på inbjudan av pakistanska regeringen besöka Pakistan, där invigning av den svensk-pakistanska yrkes-skolan skall äga rum.

Stockholm den 31 januari 1958

Gunnar Heckscher

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om befrielse från riksdagsarbetet under tiden den 3 febr. t. o. m. den 7 febr. för deltagande i kommittéarbete i Europarådet.

Stockholm den 30/1 1958

Tore Bengtsson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 20

Återtagande av motion

Ordet lämnades på begäran till Herr HENNINGSSON (s), som anförde:

Herr talman! På förekommen anledning får jag på mina egna och min medlemmarnas vägnar anhålla om kammarens medgivande att motionen nr 105 i

Återtagande av motion

andra kammaren angående viss ändring av 28 § 1 mom. vägtrafikförordningen måtte få återkallas.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 21

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.37.

In fidem
Gunnar Britth

Lördagen den 8 februari

Kl. 14.00

§ 1

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts på bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 42, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

till utrikesutskottet propositionen nr 43, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Japan angående reglering av vissa svenska fordringsanspråk; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 44, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 28 § 1 mom. förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor.

§ 2

Föredrogs var efter annan följande å kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna nr 402 och 403, av herrar *Sjölin* och *Strandh*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 404, av fröken *Wetterström*.

§ 3

Föredrogs den av herr *Svensson* i Krokstorp vid kammarens nästföregående

ende sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående omorganisation av bidrags- och låneverksamheten till fiskarbostäder m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs den av herr *Jansson* i Aspeboda vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående ändrade anvisningar om avdrag för kostnader för resor med egen bil.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Eriksson* i Bäckmora vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet om en förbättrad väderlekstjänst med prognosservice för Norrland.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Östlund* vid kammarens nästföregående sammanträ-

Interpellation ang. förhandlingar på partiledarplanet i syfte att söka uppnå enighet om riktlinjerna för den framtida politiken

de gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående de kompletterande undersökningarna rörande hangarfrågan för en helikopter i Storuman.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Olofson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående gränsdragningen mellan arbetstagare och egen företagare i fråga om försäkringskydd.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Eliasson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående kontroll av vid operation använda dukar och instrument.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Skellefteå vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående obunden räntesats å statliga tertiär- och egna-hemslån, som utlämnas efter den 1 juli 1958.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Helén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att

få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående frågan om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11**Interpellation ang. förhandlingar på partiledarplanet i syfte att söka uppnå enighet om riktlinjerna för den framtida politiken**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ONSJÖ (cp), som yttrade:

Herr talman! Den överenskommelse, som träffats mellan de demokratiska partierna om försvarsfrågans lösning, hälsas säkert med mycket stor tillfredsställelse av den överväldigande delen av vårt folk. Det vittnar om styrka och sundhet hos vår demokrati när livsviktiga frågor kan lösas utan upprivande partistrider. Det sätt, på vilket frågan lösts, verkar också respektingivande utåt.

Samtidigt med överenskommelsen om försvaret har man enats om att föreslå en del nya skatter för att åstadkomma balans i statsfinanserna. Sålunda skall 390 milj. kr. tas ut genom s. k. punktskatter. Beträffande dessa skatter är meningarna säkerligen mycket delade, och det kan med fog ifrågasättas om de är rättvist och ändamålsenligt avvägda. De glesbebyggda områdena, som har de stora avstånden och som redan förut är missgynnade i kommunikationshänseende, får den hårdaste känningen av t. ex. bensinskattehöjningen. Det är nog ej heller riktigt säkert att punktskatterna kommer att ge så mycket pengar som man räknat med. Höjningen av skatten på sprit och tobak som beräknats ge 150 miljoner kronor kan ju leda till en ur andra än statsfinansiella synpunkter önskvärd konsumtionsminskning, så att inkomsten för stats-

Interpellation ang. förhandlingar på partiledarplanet i syfte att söka uppnå enighet om riktlinjerna för den framtida politiken

kassan blir avsevärt mindre än beräknat.

I fråga om skatterna står vi emellertid i den situationen att vi har att välja snart sagt endast mellan onda ting. Staten måste ha inkomster till sina utgifter, men skatteköllorna börjar sina. De gamla skatteköllorna måste utnyttjas till bristningsgränsen, och man har ständigt måst söka efter nya. Överenskommelsen är en kompromiss som säkerligen inte helt gillas av någon men som måste godtagas ändå. Nöden har ju ingen lag.

Den statsfinansiella situationen är otvivelaktigt bekymmersam. Den överenskommelse som nu träffats om skatterna innebär endast en tillfällig lösning. En stor del av den inkomst staten får genom de nya skatterna kommer rätt snart att ätas upp av löne- och kostnadsökningar inom statens egen verksamhet, framför allt till följd av att skatthöjningarna — t. o. m. de å sprit och tobak — påverkar levnadskostnadsindex. Man kan med bestämdhet förutse, att det kommande årets driftbudget — även om man räknar med de föreslagna skatthöjningarna — inte blir balanserad, på grund av de automatiska utgiftsökningarna jämte en del oberäknliga utgifter, som man vet alltid kommer. Det statliga upplåningsbehovet har i finansplanen beräknats till 1,6 miljarder kronor men kommer med all sannolikhet att bli avsevärt större. Ser man saken på längre sikt ter sig situationen särskilt bekymmersam. Statens utgifter har under de senaste åren ökat med omkring en miljard kronor årligen. Staten försöker på olika vägar inte minst genom en del direkt produktionshämmande åtgärder bekämpa inflationen samtidigt som den själv genom sin utgiftspolitik är den största boven i dramat. En sådan politik kan inte gå i längden.

Allvaret i dagens statsfinansiella situation har ju uppmärksamats och påtalats från olika håll. Finansministern har i olika sammanhang givit uttryck

åt sin oro för framtiden. Årets remissdebatt präglades i mycket hög grad av ekonomiska bekymmer. Samtliga partiledare betonade starkt nödvändigheten av att sanera statens affärer. Motioner har avlämnats från olika håll syftande till mer eller mindre långt gående besparingar inom den statliga verksamheten. Alla tycks vara ense om att något måste göras för att hejda den statliga utgiftsökningen. Vi måste rätta munnen efter matsäcken. De åtgärder, som eventuellt måste vidtagas, blir ju emellertid mer eller mindre impopulära, och inget parti vågar därför ta ansvaret av fruktan för att förlora röster vid ett kommande val. Från borgerligt håll har ju framkastats tanken på en samlingsregering för lösande av dessa problem. Man kunde på så sätt lättare nå enighet om nödvändiga åtgärder. Den tanken har emellertid förkastats av regeringen. Om nyttan av en samlingsregering kan meningarna givetvis vara delade. Att samförståndslösningar så långt möjligt bör eftersträvas kan det emellertid inte råda någon meningsskiljaktighet om, i all synnerhet när det gäller livsviktiga frågor. Samarbetsvilja är ju en förutsättning för att en demokrati i längden skall kunna fungera och bestå.

En omprövning av den allmänna politiken måste förr eller senare ske med beaktande av de ekonomiska möjligheterna på längre sikt. Det är nödvändigt, att större planmässighet vinnes i den statliga verksamheten. Skattetrycket är hårt, och alla har hoppats på skattesänkningar. En del sådana har ju skett, men nyttan av dessa kan starkt ifrågasättas, då efter kort tid andra skatter har måst påföras. Nedskärningar och besparingar inom den statliga förvaltningsapparaten måste ske — utan att fördenskull utgiftsökningar förorsakas kommunerna. Socialpolitiken måste omprövas. Den sociala utbyggnaden har skett utan någon egentlig plan. Det finns eftersatta områden, där människor lider

Interpellation ang. förhandlingar på partiledarplanet i syfte att söka uppnå enighet om riktlinjerna för den framtida politiken

nöd, samtidigt som det på andra områden generöst ges ut pengar till folk, som inte är i behov därav.

Det gäller att på bättre sätt än tidigare anpassa den statliga verksamheten efter dagens behov och resurser. Denna uppgift inrymmer givetvis omfattande detaljer, som måste prövas i olika sammanhang. Men det väsentliga är att överenskommelse kan uppnås om de stora linjerna. Om en samlingsregering inte kan komma till stånd, synes mig en sådan överenskommelse inte kunna vinnas på annat sätt än genom förhandlingar mellan regeringen och partiledarna. Erfarenheterna från de kontakter, som förevarit inför uppgörelsen i försvarsfrågan, inger förhoppning om att samförstånd skall kunna vinnas på partiledarplanet även om de stora linjerna för den statsfinansiella och samhällsekonomiska politiken.

Med stöd av vad jag här har anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern ställa följande fråga:

Har Eders Excellens för avsikt att på partiledarplanet uppta förhandlingar i syfte att med hänsyn till den statsfinansiella och samhällsekonomiska utvecklingen söka uppnå enighet om riktlinjerna för den framtida politiken?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1958/59 till oförutsedda utgifter,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs-

stat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.,

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser eklestistikdepartementets verksamhetsområde,

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1958/59,

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa, kronan tillhöriga fastigheter, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädda barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om visst undantag från stämpelpfikt enligt förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förlagsinteckning i vissa oljelager m. m.,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sennesjukhus, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 39 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 4 § vattenlagen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan m. m.

§ 13

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

Herr talmannen meddelade, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts

proposition nr 50, med förslag till höjd indirekt beskattning.

Denna proposition föredrogs nu för remiss till utskott; och anförde därvid:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Tidsnöd gör, att man ibland tvingas tillgripa underliga metoder. Beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 50 har partiledarna — eller som det står »de demokratiska partierna» — kommit överens om ett uttag av en hel del punktskatter för att täcka försvarsutgifterna. Ryktet förmäler också att utskottet skall sammanträda omedelbart efter detta plenum, och enda sättet att komma till tals i frågan är väl därför att ta till orda nu.

Först vill jag då konstatera, att Sverige konsekvent och orubbligt måste föra en neutralitetspolitik och ha ett därför anpassat försvar. Därom råder väl i stort sett enighet. Men denna målsättning förutsätter, att vi för överkomliga kostnader kan skapa en effektiv och personalsparande försvarsorganisation, att kostnaderna fördelas efter bärkraft och att den fasta gemenskap mellan folk och försvar, som ekonomiska, sociala och kulturella reformer skapat, icke spolieras eller stagnerar.

Den av partiledarna utformade överenskommelsen rörande försvarskostnader och punktskatter säges vara ett uttryck för att försvarsfrågan har kunnat hållas över partierna. Huruvida partiledarna med åsidosättande av försvarsberedningen är bättre skickade att ovan riksdagen, partierna och övriga instanser bedöma försvarsfrågans utformning och sättet att fördela kostnaderna, kan ur parlamentarisk synpunkt starkt ifrågasättas. I varje fall torde målsättningen och resultatet i form av punktskatter knappast kunna förenas.

Försvarsfrågan borde liksom modern industri planeras för en successiv i stället för en maximal utbyggnad. Detta borde vara än mer angeläget, då man

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

kan förutsätta att ett modernt försvar befolkningsmässigt måste avdela en allt mindre del av personalen för direkt krigstjänst och en allt större del till industriell och annan verksamhet, som krävs bakom fronterna. ÖB-förslagen har medfört ett »krigstillstånd» mellan de olika försvarsgrenarna, vilket bjuder till försiktighet vid ett politiskt ställningstagande. Clemenceaus uttalande, att kriget är en alltför allvarlig sak för att få skötas av generalerna ensamma, kan även gälla vid planering av en ny och nödvändig försvarsorganisation. Det anses att rivaliteten mellan den amerikanska armén och flottan har fördröjt raketvapnen i två år, och även att den bottnar i personella motsättningar i ledningarna för de olika vapenslagen.

ÖB:s förslag Adam skulle medföra att 2 000 man befrias från tjänstgöring i fred, förslag Bertil 5 000 man och förslag Cesar ca 10 000 man. Förslag Cesar kommer väl närmast en trolig framtida fördelning mellan personal i krigstjänst och i industriell verksamhet. De friställda ungdomarna borde då kunna dirigeras över till en yrkesutbildning, som kan få avgörande betydelse såväl i fred som i en kritisk militär situation. Detta skulle även innebära att kostnadsramen skulle kunna krympas med drygt 100 miljoner kronor. Klokheten borde inbjuda till en viss försiktighet, och försvarsberedningen — med komplettering av moderna företagsledare, tekniker, organisatörer etc. — bör ges möjlighet till en civil granskning, som kan läggas till grund för en objektiv bedömning, innan riksdagen binder sig för det allra högsta anslaget.

Det förvånar mig även att man vid dessa överläggningar inte har tagit vederbörlig hänsyn till en kommande civilförsvarsorganisation och dess kostnader. När man i dag skall bedöma försvarsfrågan och kostnaderna, är det nödvändigt att även ta med civilförsvaret i denna bild.

De föreslagna punktskatterna samt en del motioner, speciellt från högern, kan inte föra till den nationella samling kring försvarsfrågan, som bör beteckna ett beslut över partierna. De punktskatter, som föreslagits, tar inte hänsyn till olika inkomstgruppers förmåga att bära dem. I de av högern avlämnade motionerna föreslås en minskning av socialbudgeten med drygt 396 miljoner kronor. Det innebär bl. a. att mödrahjälp, hemvårdarinnor, barnbidrag, hjälp åt sjuka m. m. skulle spolieras om dessa motioner skulle bifallas, vilket skulle medföra en väsentlig standardsänkning för de lägre inkomsttagarna. De familjer, som skall fostra den ungdom som skall vara kärnan i vårt försvar, skulle därigenom få ta på sig en ytterligare börda. Jag vill också erinra om att de kulturella anslagen i högerns motion innebär, att kulturfrågorna skulle ges 68 miljoner kronor mindre.

Att under dessa förhållanden tala om att »den gemensamma synpunkten måste dominera i all försvarsplanering», »skyddsåtgärd värd sitt pris» eller »ett starkt försvar är en livsfråga» har inte täckning i viljan att gemensamt ta de ekonomiska konsekvenser, som dessa talesätt borde förutsätta. Ett starkt försvar kan aldrig få vila på en social, kulturell och ekonomisk nedrustning, som träffar de bredare folklagen. Ett starkt försvar kan inte heller få en fast grund, om det skall vila på folks vilja och förmåga att exempelvis konsumera sprit, tobak, socker etc. Den hamstring av bl. a. spritdrycker — som även påtalas i propositionen — som de ekonomiskt bäst ställda gjort, visar, att patriotismen begränsas till en skål för fosterlandet men inte mera.

Men det kan knappast vara en stark grund för ett svenskt försvar, att de som super och röker skall betala den största delen av de ökade försvarskostnaderna eller att de svenska hem, som har den sämsta ekonomiska ställningen, dels

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

skall fostra och försörja den ungdom, utan vilken ett försvar blir en tomhet, och dels påtaga sig de ökade försvarskostnader som dagens läge anses kräva. Försvarskostnadernas tyngd kan hos de lägre inkomsttagarna skapa försvarsovilja.

Talesättet att en direkt skatt, som genom sin progressivitet fördelar bördorna efter förmågan att bära dem, skulle vara politiskt omöjligt att genomföra anser jag vara orimligt. Lika orimligt är det naturligtvis att säga att de som använder sprit och tobak skulle ha större skatteförmåga än en nykterist eller icke rökare. Ur nykterhetspolitisk synpunkt kan det knappast vara en fördel att försvaret göres beroende av spritkonsumtionen och att denna ges ett moralpatriotiskt innehåll.

Det måste även vara angeläget att bryta den verklighetsfrämmande, av partitaktiska skäl betingade skattesänkingshysteri, som håller på att slå sönder folks förmåga att realistiskt bedöma ett samhälleligt skeende, där en demokratisk uppfattning om människovärdet tvingar samhället att bygga upp ett socialt och kulturellt grundskydd för alla medborgare och att ha ett neutralitetsförsvar av en omfattning som för några årtionden sedan skulle ha betraktats som ett utopiskt drömmeri. Samhället har påtagit sig en trygghets tunga från enskild och kooperativ företagsamhet som är en av grundpelarna i svensk industri. Om enskild och kooperativ företagsamhet, speciellt småföretagare och jordbrukare, skulle tvingas att ta på sig stordelen av de kostnader för social trygghet och utbildning som dagens samhälle har, skulle kostnaderna för svensk företagsamhet ha varit betydligt större än den nuvarande skattebördan säges vara. Skulle enskild företagsamhet åläggas samma ekonomiska återhållsamhet och underkastas den offentliga granskningen, som statlig och kommunal verk-

samhet får finna sig i, skulle möjligheterna att tygla inflationen och skydda penningvärdet betydligt stärkas. Men eftersom vi anser enskild företagsamhet vara av sådant värde att vi vill behålla den, bör samhället ha rätt att påtaga sig de svårigheter med penningvärdet som därmed kan följa.

Att i dagens läge försöka lösa de konjunkturstyrande uppgifterna genom punktskatter och räntehöjning är en chimär; dessa löser icke utan fördjupar problemet. En direkt och progressiv beskattning kan dels fylla ett aktuellt behov av pengar och dels — till dess våra ekonomer uppfunnit något bättre — nyttjas som ett konjunkturstyrande medel i den fulla sysselsättningens samhälle. Ett till 110 procent höjt skatteuttag innebär ett skattetilskott på cirka 350 miljoner kronor. För en gift skattebetalare med 10 000 kronors årsinkomst innebär en sådan höjning en skatteökning med cirka 55 kronor. Vid en inkomst på 65 000 kronor blir skatteökningen 2 150 kronor. Om ett skatteuttag på 110 procent icke anses täcka det ökade inkomstbehovet, kan exempelvis fonderade vinstmedel från Ko-reakrisen m. m. tagas i anspråk.

Vid olika tillfällen har jag förordat att staten skulle lägga upp en konjunkturfond av en storlek som möjliggör en aktiv konjunkturpolitik. Om dagens läge kräver väsentliga försvarskostnader och vi verkligen vill skapa ett skydd för penningvärdet, måste staten med den direkta skattens hjälp skapa förutsättningar härför. Om vi saknar vilja att svälja denna beska medicin och att ta hänsyn till de ekonomiska realiteter som en skattehöjning innebär, kan varken försvarsfrågan eller vår ekonomi lösas på ett ur landets synpunkt förnuftigt sätt. Vårt moderna samhälle kräver i likhet med modern industri och företagsamhet över huvud taget ökade kapitalinvesteringar, om det skall fungera och icke

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

stagnera. Detta är en sanning, som modern enskild och kooperativ företagsamhet tvingats acceptera. Det går inte heller när det gäller den stora enheten samhället att ta på sig skygglappar och genom konstgjord andning medelst punktskatter försöka få det att fungera.

Punktskatter skapar även index- och arbetsmarknadsproblem av allvarlig art. De stora löntagargrupperna måste kunna lita på att man med alla medel söker stoppa prisskruven. Därmed stimulerar man parterna att ingå långfristiga avtal.

Då jag som sagt anser att en motion inte hinner nå utskottet förrän beslut redan fattats, har jag tvingats att på detta sätt vädja till utskottet att det måtte avslå propositionen om punktskatter och i stället förorda att de cirka 400 miljoner kronor, som statskassan minimalt behöver tillföras, uttages i direkta skatter genom en höjning av uttagningsprocenten till minst 110. Utskottet bör även söka finna andra möjligheter, som icke innebär tillgripande av åtgärder av punktskattskaraktär, för att lösa de aktuella problemen.

Till de borgerliga skulle jag vilja säga, att om vi vill få en allmän medborgerlig samling kring försvaret, så måste vi också lära oss att alla skall ta konsekvenserna därav, och vi måste vara beredda att fördela bördorna efter förmåga och bärkraft och icke efter minsta motståndets lag. Jag hoppas därför att utskottet allvarligt begrunder dessa frågor och söker finna en gemensam lösning på grundval av ökade direkta skatter. Därmed har vi också sagt ifrån, att frågan har kunnat lösas i samförståndets tecken, och vi har alla gjort vår plikt. Svenskt försvar skall inte vila på förmågan att konsumera sprit, tobak etc. Jag tycker det är ovärdigt den svenska riksdagen och partiledarna att komma med sådana förslag.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Det som nu föreligger är första delen av en uppgörelse mellan de tre borgerliga partiledarna och tre statsråd om väsentligt höjda försvarsutgifter samt höjda och nya indirekta skatter. Ökningen av försvarsutgifterna utgör i första hand 400 miljoner kronor, d. v. s. från statsverkspropositionens 2,3 miljarder till 2,7 miljarder kronor. Vidare har vederbörande förpliktat sig att varje år pressa upp militärutgifterna med cirka 70 miljoner kronor och att ge kompensation för kommande löne- och prisstegringar. Detta innebär att minst 3 500 miljoner kronor om året kommer att utgå för militära ändamål när utgifterna enligt denna överenskommelse kulminerar. Vissa konsekvenser härav är uppenbara.

För det första kommer denna våldsamma ökning av improduktiva utgifter med åtföljande höjda indirekta skatter att ge inflationen nya impulser. Det blir ännu dyrare att leva. Tidigare har vi sett framåt i hopp om ett slut på prisstegringarnas tröstlösa tillvaro. Nu får vi betrakta fortsatta årliga prisstegringar som en naturlig konsekvens av sexlingarnas uppgörelse.

För det andra kan de 3,5 miljarder kronor om året, som om tio år blir resultatet av denna uppgörelse, på grund av garantien om kompensation för prisstegringar och löneökningar mycket väl komma att bli 4 eller kanske 5 miljarder kronor.

För det tredje inledes med det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, en lång serie av nya skattehöjningar under den närmaste tioårsperioden. Vad vi nu skall ta ställning till är alltså ett första skattebeslut, som måste följas av många liknande, vilka sammanlagt blir mångdubbelt större än dagens omfattande krav.

Det oerhörda är att detta långtgående beslut fattats av en liten junta. Just tillvägagångssättet bidrar kanske till att

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

förklara de beslutandes särskilda iver att sätta den demokratiska klichén på sina partier. De gör det själva, men deras handlingssätt blir inte mer demokratiskt för det. Här kan man verkligen med en travestering säga, att sällan har så få lagt så stora bördor på så många. Det diktatoriska handlingssättet framstår än mera grällt i belysningen av det faktum att vi har landstings- och kommunalval i år. Mycket tyder också på en förestående riksdagsupp-lösning och nyval till andra kammaren, kanske redan denna vår.

I regeringspartiets lokala organisationer har redan antagits uttalanden mot uppgörelsen. Många temperamentsfulla utbrott har återgivits i pressen, vilka riktat uppmärksamheten på en annan lika odemokratisk sida i denna uppgörelse, nämligen själva sättet för att anskaffa de första 400—500 miljonerna. De skall tas av barnfamiljerna och de små inkomsttagarna. De rika inkomsttagarna, de stora förmögenheterna och bolagen skall skyddas. Både fattiga och rika måste dock betala, har det invänts. Ja, arbetarfamiljen får betala 20 öre mer per kilogram socker — precis som miljonären! 350 kronor per familj om man är rik eller fattig — vilken rättvisa — vilken demokrati!

Häromdagen köpte en herre för 27 000 kronor sprit i en butik i Stockholm. En annan köpte för bara 12 000 kronor. Hur mycket ÖB köpte, när han som försvarets främste målsman gick i spetsen och ordnade beredskapen, vill jag låta vara osagt. Jag säger inte detta för att ta upp en diskussion om dessa herrars patriotiska sinnelag och försvarsvillighet. Jag vill bara konstatera, att de ingenting annat gjort än accepterat de här fixerade principerna för den nya upprustningen: det är de fattiga och barnfamiljerna, som främst skall betala.

Det har gjorts gällande att man planerar en chocktaktik mot det svenska folket när det gäller beslutet om indi-

rekta skatter. Om detta är avsikten är den ur demokratisk synpunkt lika tvevelaktig som motbudande. Det har sagts att man vill undvika hamstring. Men vilka hamstrar? I vart fall inte folk med små inkomster. Dessa kunde möjligen ha hamstrat socker, men just på den varan vidtogs särskilda försiktighetsåtgärder.

Däremot kan de inte hamstra sprit, vin eller bensin. Det kan bara de stora inkomsttagarna. Detta har de också redan gjort, så att de åtminstone under ett år framåt skyddat sig för att behöva betala något till den nu signalerade ökningen av försvarsutgifterna.

Med hänsyn härtill spelar det ingen roll ur hamstringssynpunkt, om riksdagen följer sin egen lag och tar vederbörlig tid på sig, motionstid och tid för saklig prövning. Uraktlåtes detta understrykes ändå mer det odemokratiska, godtyckliga, för att inte säga egensinniga och svekliga i uppgörelsen.

Det har sagts att vi måste ha ett starkt försvar och att detta är motiveringen för uppgörelsen. Samtidigt sägs det inkonsekvent nog, att uppgörelsen innebär en begränsning av försvaret. Man beskär kvantiteten för att höja kvaliteten. Krigsfartyg i mängd liksom någon flygflottilj och kanske något regemente skattar åt förgängelsen. Det är många som frågar, varför vi skall betala 1 miljard mer för att få så mycket färre krigsfartyg, flygflottiljer och regementen än vi nu har.

I uppgörelsen har man motvilligt gett ett begränsat erkännande åt en gammal sanning, nämligen att vår militära organisation är för stor ända sedan krigsslutet och inte kan av ekonomiska skäl ges ett tillräckligt innehåll. Vi har hävdat detta länge. Hittills har statsmakterna trampat på i ullstrumporna, man har gått de s. k. partiella reformernas väg, man har lappat och fyllt i det ena året efter det andra och gjort det trivsamt för generalerna.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

Men försvarsutredarna har inte dragit fullständiga slutsatser av vad de bit för bit börjat upptäcka. Detta har i varje fall inte gjorts i den överenskommelse som träffats.

Våra generaler har ritat kartor som ett led i en systematisk utpressning. En halv miljard till, och vi kan försvara hela Sverige. Några hundra miljoner mindre, och vi måste lämna Skåne och Jämtland utan försvar. Ytterligare något hundratal miljoner, och vi kan bara försvara Norrbotten. Eller som det heter i den senaste ÖB-utredningen om anslagsminskningar: 25 procents reduktion av anslagen och försvarets effekt minskar 50 procent. — Skär man ner anslagen till 1 200 miljoner kronor står vi alltså utan försvar!

Hela detta sätt att argumentera är lika löjligt som svekligt, men med detta har de fått regeringen att gå med på att ställa försvaret ovan partistriderna. Därför har vi dubbelt så höga försvarsutgifter som under kriget. Det lilla Sveriges neutralitet är dyrare att försvara än det väldiga Indiens. Generalerna har skapat en atmosfär av ängslan som om var dag vore den sista, som om kriget kan komma när som helst. Hela denna komedi står oss upp i halsen.

Man tycker det är underligt att regeringen som helhet inte genomskådat spelet. Däremot förvånar det inte mig att statsrådet Sven Andersson inte klarat uppgiften.

Det är naturligtvis för tidigt att detaljerat belysa innebörden av den väntade omorganisationen av försvaret. Våldiga resurser skall dock avdelas för att anskaffa teknik och maskiner, som delvis är omoderna och som i vart fall måste förnyas om några år. Detta gäller inte minst flyget, vårt nya kavalleri, paradvapnet nr 1, som nu skall bli vårt dyraste vapenslag. Man offerar vapen som kan verka under dygnets 24 timmar till förmån för vapen som kan verka 1 timme. Men så heter det också att vi får

uppges segheten för en kortvarig, maximal kraftutveckling. Den som tror att detta är krigserfarenheternas verkliga lärdomar, han har ingenting lärt. Men just på grund av bristen på krigserfarenheter har skrivbordsbetänkandet triumferat, det abstrakta teoretiserandet har präglat det svenska försvarets organisation och utformning.

Försvaret behöver rationaliseras och moderniseras, det erkänner vi — men detta sker inte. Man bara konserverar en föråldrad organisation och teknik. Försvarsgrenar, en hydra av staber och förvaltningar, en kaderorganisation lika dyr som ineffektiv, ett flyg lika stor som obrukbart i raketålderns krig — för detta skall vi nu ha nya skatter och en ny inflation.

Vi kan för vår del inte godkänna detta diktat. Vi tror på freden, vi vill satsa på freden. Vi vill inte att vårt folk och inte heller vårt lands ekonomi skall formas som om varje dag vore den sista. Och framför allt: Skall försvaret fördyras ytterligare bör de som kräver detta och har råd därtill också betala denna fördyring.

Årets stora fråga är frågan om tjänstepension för löntagare och likställda. Vi har regeringens högtidliga löfte om att förslag skall framläggas i denna fråga, och vi utgår från att så kommer det också att bli. Men de borgerliga har sagt nej.

Nu har dessa fått sin vilja igenom när det gäller den fortsatta militariseringen. De har också fått sin vilja fram, när det gäller beskattningens utformning — det är deras principiella linje i skattefrågan som vunnit en hundra procentig seger.

Men vad har regeringen och arbetarklassen fått i utbyte för dessa eftergifter? Såvitt man kan förstå ingenting. Nu kan man fights bättre i andra frågor, när försvarsfrågan förts ur stridslinjen — det var kontentan av herr Hjalmarsons inlägg i radioekot, när

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

han kommenterade uppgörelsen. Denna uppgörelse leder alltså inte till avspänning i den inre politiken, utan till hårdare kamp. Om högern och folkpartiet blivit rusiga av framgången och tänker fullfölja offensiven mot det arbetande folket, förvånar väl detta ingen. Lika uppenbart är att dessa partiers seger inte har stärkt regeringen bland regeringens anhängare utan i stället sått tvivlets, besvikelsens och självuppgivelsens farliga frön i deras leder. Detta är en nederlagstaktik.

Vi anser alltså att förslaget om höjda och nya konsumtionsskatter inte har något reellt samband med verkliga åtgärder för att stärka det svenska neutralitetsförsvaret. Det kan ge rustningsindustrin stora beställningar och feta vinster. Det upprätthåller en stor organisation, som man får allt svårare att fylla med ett modernt innehåll. Det gör denna organisations chefsjunta till en stat i staten, som kan driva sin egen politik. Det har gett denna junta garantier för ökade miljardinsatser under tio år framåt. Och det tillåter herrarnas Hjalmarson, Ohlin och Hedlund att posera som fosterlandets räddare och den socialdemokratiska regeringens besegrare. — Eftersom vi inte kan se några fördelar ur det nationella försvarets synpunkt i denna uppgörelse, går vi emot den.

Det skall måhända sägas, att försvarsfrågan legat så länge i stöpsleven, att folket i senaste val kunde inse, att ett avgörande förestod. Men få anade, att det handlade om ett väsentligt dyrare försvar. Ingen människa — knappast regeringen, ännu mindre riksdagen och allra minst den svenska arbetarklassen — kunde förutse en höjning med en miljard kronor, kanske två miljarder innan perioden är slut. Ännu så sent som i höstas förklarade regeringen, att nya skatter inte var aktuella. Inte heller i statsverkspropositionen förbereddes opinionen på denna chock.

Måste då inte detta överrumplande skatteförslag ges beteckningen »svекligt förfarande»? Många kommer i vart fall att anse det.

Men när folket inte alls var förberett, när arbetarklassen räknade med minskade försvarsutgifter i stället för någon ytterligare miljard, när den stora massan inklusive riksdagen var inställd på att slippa nya skatter detta år — borde då inte anständigheten och hänsynen till demokratiens princip ha krävt att man ställt frågan inför folket, eftersom detta år ändå är ett valår? Eller angår det inte folket, om försvaret skall bli någon miljard dyrare? Skall riksdagen i flera omgångar ta ut ytterligare någon miljard av det svenska folket utan att detta ens tillfrågas? Är det demokrati? Och riksdagen — skall den bara notera, att sexlingarna har kommit överens om att ålägga den att för militärt bruk anskaffa ytterligare en miljard per år och vackert hålla käft?

Får man tro vissa i egen framställning välinformerade tidningar har krafter varit i verksamhet för att disciplinera leden av riksdagsmän. Vi hoppas att dylika försök, därest de förekommit, misslyckas, ty om riksdagen stillastigande finner sig i sådana diktat, så sviker den sin elementära plikt. Därjämte, och det bör herrarna i sexjuntan veta, går det inte att numera smussla med denna sak. Folket är alarmerat, det är oroat och missnöjt och det kommer att dra sina slutsatser av vad som nu sker. När uppgörelsen, såsom på ett socialdemokratiskt möte i Ludvika i torsdags kväll, karakteriseras så, att »förslaget om punktskatterna är ingenting annat än en ren skojarhandel och kommer att gå ut över de små inkomsttagarna i samhället, medan de stora förmögna bolagen kommer att klara sig helt undan de extra pålagor som man nu vill genomföra», är detta snarast ett symptom som belyser stämningen.

Vi kommer att i motioner närmare

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

utveckla vår uppfattning om den uppgörelse, som högern och folkpartiet genomtruffat. Vi hoppas att de rykten som gjort gällande att sexlingarna vill försöka kröna det odemokratiska diktatet med en riksdagskupp och inte ens avvakta den lagliga motionstiden eller ta hänsyn till de former, som vår högtidliga riksdagsordning föreskriver, är oriktiga. Herrarna har kanske makten därtill, men det är farligt i längden att missbruka en sådan makt.

Det har föresvävat oss att vi borde utnyttja möjligheten att utsträcka denna frågas behandling genom att begära förlängd motionstid. Vi avstår emellertid därifrån då själva sakfrågan är känd, då tio dagars motionstid räcker och då i vart fall avsikten inte är att åstadkomma en saklig prövning av dessa frågor i enlighet med den svenska riksdagens bästa traditioner. Vi har emellertid redan nu velat säga vår mening om uppgörelsen och regeringens förslag, så att det skall vara klart för svenska folket, att det också finns en annan mening i Sveriges riksdag än den som dikterats av de fyra icke kommunistiska partiernas ledare.

Vi vill gärna hoppas, att bevillningsutskottet tar så pass lång tid på sig, att det hinner behandla eventuella motförslag, som mera tillfredsställer rättvisepinciperna och kravet på att skatten skall uttas efter bärkraft i stället för efter antalet familjemedlemmar. Det finns väldiga förmögenheter, som hittills varit helt oberörda av våra skattelagar. Under kriget talades det om att dessa borde ge en värnskatt, och riksdagen var under de första krigsåren helt enig därom. Vid krigsslutet glömdes detta bort, och de rika fick sitta i orubbat bo. Nu kan frågan aktualiseras på nytt.

Våra storbolag tål en vida större belastning än den de nu har. Deras förmögenheter har ökat så att de väl snart måste mätas i astronomiska tal. Nog

finns det pengar för staten utan att man behöver koncentrera beskattningen till de fattigaste i samhället.

Rimligt vore för övrigt att man först beslöt, vilka militärutgifter vi skall ha i stället för att göra på motsatt vis. Så har det eljest brukat vara. Tänk om riksdagen skulle komma till resultatet att sexlingarnas uppgörelse är oantaglig! Eller — djärva tanke — om de många i denna kammare som anser att vi kan spara även på militärutgifterna, skulle sätta sin prägel på det framtida försvarsbeslutet — varför då i förväg binda folket för denna beskattning?

Jag har med detta pekat på några motiv för att frågan skall behandlas ordentligt i riksdagen. Vägrar utskottet att ta hänsyn härtill, kommer många att tolka dess störtlopp som ängslan för en saklig prövning av den viktiga frågan varifrån pengarna skall tagas.

Herr talman! Jag har här utgått ifrån att det kan finnas möjligheter till en saklig prövning av detta ärende, men jag vill inte dölja att det också finns krafter här, som är inställda på ett blixtkrig mot hushållskassorna, och att det kanske i bevillningsutskottet finns åtskilliga, vilka som hungriga vargar väntar på att få kasta sig över detta regeringsbyte, att en fara föreligger att vi skall kuppbehandla denna sak redan på tisdag. För att inte bli förekommen skall jag därför be att redan nu få väcka en motion, som jag hoppas herr talmannen är vänlig att remittera samtidigt med remitteringen av proposition nr 50 till samma utskott.

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Denna skatteproposition avser ju att skaffa medel till den stegring av försvarskostnaderna, som vi väntar en proposition om. Jag har inte kunnat undgå att ställa frågan om stegringen av de militära kostnaderna av denna omfattning verkligen behövs. För

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

att kunna bedöma frågan och få ett så sakligt svar som möjligt har jag gått tillbaka till riksdagens handlingar under den tid vi har diskuterat dessa frågor sedan överbefälhavaren 1954 framlagt sin plan, som av försvarsminister Nilsson redovisades i 1955 års försvarsproposition.

När jag ser i denna försvarsproposition — det är kanske där vi skall börja för att få ett ordentligt grepp om frågan huruvida denna stegring verkligen behövs — så finner jag att i ÖB-planen, som ju omfattade en tid av tio år, från 1955 till 1965, hade överbefälhavaren för nästkommande budgetår — alltså 1958/59 då man avser att anskaffa dessa 390 miljoner — stannat vid en summa på 2 384 miljoner. Sedan beräknar han en kostnadsstegring på omkring 4,8 procent per år.

Om detta hade vi en debatt här i riksdagen, och det var många som då framhöll att överbefälhavarens beräkningar skulle medföra för höga kostnader. Själv tillhörde jag de 14 motionärer i denna kammare, som rekommenderade en successiv sänkning av kostnaderna med utgångspunkt från den summa överbefälhavaren då hade föreslagit. Vi föreslog vidare en parlamentarisk utredning, och även därom fick vi debatt.

Statsutskottet, vars skrivningar jag många gånger har förundrat mig över, framhöll att den utredning, som motionärerna önskade, inte var påkallad. Jag tänkte då: Vi kommer väl tillbaka när vi skall behandla den här saken. Nu är vi framme vid den tidpunkten, och det är därför jag vill beröra dessa problem och riksdagens och statsutskottets bedömning av denna fråga 1955.

Vi motionärer trodde inte det var möjligt att få en utredning på den korta tid, som utskottet fick riksdagen att gå med på i sitt uttalande. Vi trodde att det skulle dröja längre. Man förutsatte nämligen inom statsutskottet att denna översyn, som man kallade den, skulle

vara färdig på hösten samma år. Men vi hade naturligtvis — det skall jag erkänna — inte samma chans att bedöma frågan som utskottet och försvarsministern hade. Handlingarna var hemligstämplade, och vi kunde bara röra oss med det sakmaterial som hade redovisats i propositionen, men vi ansåg att det var tillräckligt mycket för att man skulle kunna dra den slutsatsen att det inte gick att få in förnuftiga synpunkter i dessa frågor på den korta tid som statsutskottet hade räknat med. Riksdagen följde emellertid utskottet, och vi led nederlag, men vi fick rätt i fråga om vår bedömning rörande utredningen och den tid som behövdes. Under dessa förhållanden borde man kunna begära att det togs något mera hänsyn till ledamöterna i riksdagen än som har skett i detta fall. I dag är säkert både förre försvarsministern Nilsson och nuvarande försvarsminister Andersson villiga medge, att statsutskottet räknade fel i fråga om tiden. Men inte heller vi trodde att det skulle dröja så länge som det gjorde, det skall jag erkänna.

Nå, vi skall inte tala om den snö som föll i fjol. Jag har bara velat erinra om detta; det kan ju vara hälsosamt att någon gång bringa i erinran de uttalanden, som görs av sakkunniga, av utskott, som har sakkunniga till sitt förfogande, och av dem som realiter är bestämmande och alltid framhäver sig stå på realistisk grund och menar, att blåögda idealister kan möjligen vara roliga att höra på bara man inte tar dem på fullt allvar.

Efter den treårslånga utredningen av denna fråga är det litet underligt att den skall forceras på ett sätt, som om det hade inträtt ett alldeles särskilt förhållande, och under de tre senaste veckorna tagit eld i knutarna. Det är så mycket märkligare, som man även praktiskt taget satt de sakkunnigas utredningsarbete ur spel. Nog verkar det som om generalerna fått ett alltför stort inflytande härvidlag. Hur är det man

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

brukar säga från de borgerligas håll? Jag har så många gånger hört herr Hjalmarson säga, att man måste lyssna till vardagsmänniskan, den enkla människan där ute, som har hand om förståndet och som bör få ha hand om sina egna pengar, henne, som staten skall akta sig för att ta medel ifrån. Men i dag vill man inte lyssna till den enkla vardagsmänniskan. I dag försöker man att fullständigt knipa till munnen på denna vardagsmänniska genom den forcering av denna fråga som nu sker. Men för all del det beslut som nu fattas behöver inte under alla förhållanden bli bindande i fråga om kostnader för militärorganisationen. Jag kan redovisa sådana behov, som kan ta i anspråk de pengar som här kan sparas. Vi behöver således inte, om riksdagen beslutar att ta ut dessa medel, kasta bort dem i militarismens gap.

Det har sagts, att vi nu skall skaffa oss ett effektivt försvar. Ja, överbefälhavaren sade 1955 att det var möjligt med den summa på 2 384 000 000, som han då beräknade för nästa budgetår. Det var också den gången fråga om ett effektivt försvar. Men man kan alltid diskutera vad ett effektivt försvar innebär. Även om vi fördubblade denna summa, hade vi ändå inte fått ett effektivt försvar. Jag är medveten om att försvaret kan sluka hur mycket pengar som helst, ja, så mycket som detta land förmår att producera, även om varenda en av oss skulle befinna sig på svältgränsen. Även om vi låter bli att ta bort den extra bolagsskatten, skall vi finna, att vi ändå inte får ett effektivt försvar. Så är läget i världen, mina damer och herrar. Freden får skaffas med andra medel. Vi får kanske plocka fram den enkla vardagsmänniskan och höra hennes röst. Det blir många fler röster än de som står bakom det förslag som nu föreligger — det kan vi alla vara övertygade om. Jag vill fråga om försvarsministern tror att nå-

gon kan skaffa ett effektivt försvar? Det finns inget land, som kan åstadkomma något sådant. Ryssland kan inte försvara sig effektivt och inte heller Amerika; dessa länder kan möjligen förgöra varandra — den möjligheten har de — men tron på att de effektivt skulle kunna försvara sig är ett misstag. Även de sakkunniga borde vid denna tidpunkt vara övertygade om att ett effektivt försvar för ett litet land är en utopi. Det är detsamma som att tro, att man skall kunna bevara en tändsticka, som man kastar in i en brasa, hel.

Nej, Sverige skall inte leka stormakt; vi är ingen stormakt. Vi skall naturligtvis inte lägga landet öppet för någon och säga: Välkommen hit, här möter ni ett folk som inte vill försvara sig! Det skall vi inte göra! Men det finns andra medel än de militära, och det finns andra former för försvar än militära organisationer. Det visades i stor utsträckning i Norge, där folket närmast bedrev ett partisankrig, sedan en del befäl glömde sin plikt och kommenderade bort manskapet, såsom skedde i Narvik och på vissa andra ställen. När den stora tyska ångaren sänktes med det material, som den skulle föra till Norge, var det ett partisanverk, utfört av en yngre underofficer utan befogenhet. Det är viktigt att man först och främst kan lita på militären. Det kunde man inte då, inte ens här. Det fanns många nazimilitärer i vårt land — det vet vi ju alltför väl. Kanske fanns det fler i Norge. Vi skall också kunna lita på att det bland folket finns en levande försvarsvilja som inte bara bygger på vapen och våld. Det är viktigt. Kan man med vapenmakt bevara freden?

Antag att en stormakt kommer att hota oss och säga, att man har för avsikt att omedelbart fälla en atombomb över exempelvis Gävle. Vi vet alla att vi inte kan göra någonting för att försvara oss mot detta, och så bombas Gävle. Sedan säger man kanske: »Om tio minuter

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

bombar vi Stockholm.» På detta sätt har alltså det japanska exemplet i förstorad skala tillämpats på vårt land, och har vi kommit dithän att ett par stora städer med en betydande del av Sveriges befolkning ödelagts, är kanske regeringen färdig att göra upp utan att vårt försvar över huvud taget fått träda i funktion.

Det är sådant som man inte får glömma att ta med i framtidsperspektivet. Endast om man gör det, står man på realismens starka grund. När regeringarna ute i världen inte inser detta, måste de enkla vardagsmänniskorna med hjälp av sina sammanslutningar försöka ta upp kampen för en förnuftigare ordning innan vår värld går under.

Det har här i kammaren riktats många olika vädjanden. Jag skulle vilja vända mig till de kristna: Står det verkligen i överensstämmelse med den kristna läran att man i vår del av världen, där människorna har fostrats under kristligt inflytande, är med om att skapa en organisation för mänsklig förgörelse? Kan ni, mina ärade kammarkamrater inom de kristna grupperna, stå till svars med detta inför den makt, som enligt vad ni tror en gång kommer att avkräva er redovisning för edra handlingar? Sedan skall vi inte tro att det i sputnikarnas och atombombernas tidevarv kan åstadkommas ett effektivt militärt försvar till skydd för människorna utan att man samtidigt medverkar till förgörelse av människor. Där emot gäller det att behålla det förtroende från andra länder, som gjort att vårt land i snart 150 år kunnat bevaras från krig. Detta förtroende, som under de senaste årtiondena stärkts på grund av den freds- och neutralitetsvilja vårt land visat, har säkert varit oss till långt större hjälp än vapen av olika slag.

Genom den överenskommelse som träffats kommer tydligen vårt försvar, att döma av vad som skrivits i tidningarna, att få en kostnadsram — om nu de

siffror som nämnts verkligen skall utgöra kostnadsramen — som ÖB 1955 inte vågade drömma om. Det presenteras fem alternativ till försvarskostnader för budgetåret 1958/59. Det lägsta är alternativ David, som slutar på 2 miljarder 355 miljoner kronor. Sedan kommer alternativ Cæsar med 2 miljarder 590 miljoner kronor, alternativ Bertil med 2 miljarder 665 miljoner kronor, alternativ Adam med 2 miljarder 735 miljoner kronor och slutligen alternativ ÖB 1957 med 2 miljarder 850 miljoner kronor. Gör man en jämförelse med det förslag som ÖB för tre år sedan framlade och som upptog kostnader på 2 miljarder 384 miljoner kronor för budgetåret 1958/1959 finner man att man hamnar mellan alternativen David och Cæsar, med en kostnadsram som gör, att vi kan avslå den nu föreslagna skattehöjningen.

Jag vill också beklaga, att det inte finns möjligheter till en realprövning av dessa frågor. Jag vädjar till utskottet att göra vad det kan för att avslå denna proposition, men om pengarna anslås finns det möjligheter att motionera om avslag på större höjning av militärutgifterna. Samtidigt kan jag anvisa möjligheter att använda dessa pengar på ett nyttigt sätt på olika områden, där det förefinns skriande behov.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag vet inte om den uppgörelse, som har lett till föreliggande proposition, är den bästa tänkbara. Troligen är den det inte, men det ligger ett utomordentligt stort egenvärde i den omständigheten att parterna har kommit överens. Vi lever i så pass allvarliga tider, att det är nödvändigt att människor lär sig att samarbeta och se bort ifrån differenser, som må kunna uppkomma. Jag är sålunda glad över samligen på denna punkt.

Nu på måndag kommer en ny dust i

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till höjd indirekt beskattning

en fråga, beträffande vilken man har gjort försök till samförstånd. Den blir kanske hårdare. Tidningarna har redan förutsett hur det kommer att gå. Ännu är det emellertid inte för sent. Jag skulle vilja understryka hur viktigt det är att vi får en uppgörelse även i detta fall och vädjar till förhandlingarna att göra sitt yttersta. Stryk ett streck över det förgångna, över denna olycksaliga folkomröstning som har låst fast läget, och se det hela ur en litet vidare synvinkel än partihänsynen anger! Jag förstår svårigheten, när partiledare sitter med relativt bundna händer efter allt som sagt, skrivits, påståtts och lovat, men den enskildes prestige och stolthet borde väl ändå få vika när det gäller landets väl. Jag tror, att det riktiga för framtiden just nu skulle vara en uppgörelse i pensionsfrågan »so oder so» — som en icke alldeles populär potentat brukade säga — och att man sedan ordnade med en samlingsregering, i vilken vi tillsammans finge försöka reda upp våra trassliga affärer. Här sitter några och småler litet åt vad jag säger, och jag medger, att det kanske inte vore konventionellt följdriktigt, om vi handlade på detta sätt. Vi behöver dock något nytt. Vi har kört in i en återvändsgränd, och då krävs det friska och nya tag. Nu behövs inte partitänkande och partitaktik utan statsmannaskap. Det skulle glädja mig personligen och många andra, att få se Tage Erlander — nu har han gått, så han hör inte detta, men jag tror att han kan få det framfört genom socialministern, som väl träffar honom på måndag — i en statsmans skepnad. I så fall ginge sådana här frågor att lösa. Jag vet, att det finns god vilja på många håll.

Det är detta, herr talman, jag har velat avbörd mig till den kraft och verkan det hava kan.

Vidare yttrades ej. Propositionen hänvisades omedelbart till bevillningsutskottet, till vilket jämväl de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena skulle överlämnas.

§ 14

Anmälades följande Kungl. Maj:ts till kammaren avlämnade propositioner:

nr 45, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1958/59,

nr 46, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1957 vid dess fyrtyonde sammanträde fattade beslut,

nr 47, angående nedsättning av viss kronans fordran, och

nr 48, angående vissa merkostnader för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15

Tillkännagavs, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 405, av herr *Hagberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, med förslag till höjd indirekt beskattning.

Denna motion hänvisades omedelbart till bevillningsutskottet.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.13.

In fidem

Gunnar Britth